

**Sfântul Constantin cel Mare reper în istoria Imperiului Roman
și a Bisericii creștine**
**(Saint Constantine the Great, landmark in the history of the Roman
Empire and the Christian Church)**

PhD. Vîlcu Marian

E-mail: mvilciu@yahoo.com

ABSTRACT

English Abstract: *The life and work of Saint Emperor Constantine the Great can be seen in two ways: as a Roman emperor, through the history, and the first Christian leader who reconciled the Church with State, by an ecclesiastical approach. Beginning with the reign of the Church acquires a privileged position in the state. Christianity became a lawful religion, equal in rights with other pagan religions and even more privileged and supported on the canonical, dogmatic and religious plan.*

Romanian Abstract: *Viața și activitatea Sfântului Împărat Constantin cel Mare poate fi privită sub două aspecte: ca împărat roman, prin prisma istoriei, și ca primul conducător creștin care împacă Statul cu Biserica, printr-o abordare eclesiastică. Începând cu domnia lui, Biserica dobândește o poziție privilegiată în stat. Creștinismul devine o religie licită, egală în drepturi cu celelalte culte păgâne, ba chiar mai mult privilegiată și susținută în plan canonic, dogmatic și cultic.*

Keywords: *Saint Constantine the Great, Christian religion, Roman emperor*

Introducere

Sfinții Împărați Constantin și Elena sunt promotori și apărători ai libertății creștinilor, ai unității Bisericii, ctitori de cetăți creștine și lăcașuri sfinte, dar mai ales ai filantropiei creștine. Sfânta împărăteasă Elena, prin credința sa vie și lucrătoare este model pentru viața creștină a familie și a implicării ei în societate.

Misiunea Sfinților Împărați Constantin și Elena se înscrie în lucrarea providenței divine, prin care s-a întărit și zidit, Trupul tainic al lui Hristos extins în umanitate peste veacuri și anume: Biserica. Ei sunt pionierii libertății sociale în care libertatea personală câștigată de Hristos pe Cruce pentru fiecare persoană umană se împlinește ca actualizare a iubirii treimice, în comuniunea și comunitatea eclesială. Această posibilitate de exprimare a libertății spirituale era obscurizată, era ținută captivă într-o lume a intrigilor păgâne nutrite și manifestate de împărații romani care-și arogau dreptul de a fi semi-zei, și în consecință generatori și administratori ai vieții și ai morții, ai libertății și mai ales ai constrângerii religioase materializată în persecuții.

1.Starea Imperiului Roman înaintea Edictului de la Milano din anul 313

În istoria sa milenară Imperiul Roman a cunoscut momente de puternică dezvoltare, dar și numeroase crize. O astfel de criză a început odată cu încheierea domniei împăratului Comodus, la 31 decembrie 192, care a însemnat și sfârșitul dinastiei Antoninilor, întemeiată de împăratul Traian (98-117), criză care a avut forme complexe de manifestare, devenind tot mai evidentă în secolul al III-lea. Numeroasele conflicte interne, care luau deseori forma unor războaie civile (anarhia militară), problemele sociale și cultural-religioase, dificultățile economice sau fiscalitatea excesivă au avut un impact deosebit asupra vieții de zi cu zi a romanilor[1], toate acestea aveau o cauză astăzi bine definită: *problema succesiunii*.

Aproape nici un împărat roman care a domnit între anii 192-284 nu a fost cruțat de asasinare, comploturi sau trădări. În acest joc politic și militar, legiunile romane și garda pretoriană au jucat cel mai important rol. Timp de 92 de ani, de la moartea lui Commodus din anul 192 și până la venirea la putere a lui Dioclețian, în anul 284, tronul Imperiului Roman a fost ocupat de 28 de împărați, dintre care 22 au fost asasinați, ceea ce arată grava instabilitate politică, dar și militară, ce a afectat imperiul roman în secolul al III-lea.

Relansarea imperiului a realizat-o împăratul Dioclețian (284-305) care a proclamat originea divină a autorității imperiale, inaugurând un nou sistem de guvernământ, **Dominatul**, bazat pe puterea absolută a împăratului. Pentru o mai bună cunoaștere a treburilor statului, Dioclețian prim august și împărat în Orient și-a luat un coleg cu titlul de augustus pe Maximian, căruia i-a repartizat pentru administrare Apusul. Așa a luat naștere sistemul de conducere în doi, cunoscut sub numele de **diarhie**.

În anul 293, împăratul Dioclețian a procedat la instituirea unui nou sistem de conducere, și anume **tetrarhia** („conducere în patru”). Imperiul Roman se găsea la apogeu ca întindere, organizație, putere și cultură, de aceea dar mai ales, din motive de ordin militar și fiscal, **Dioclețian** a încercat să permanentizeze acest sistem de conducere. El s-a ocupat de conducerea Egiptului, Siriei și Asiei Mici, iar **Maximian**, având reședința la Mediolanum de cea a Italiei și Africii, având în subordine pe cei doi caesari, **Galeriu** și **Constantius Chlorus**.

La 1 mai 305, împlinindu-se 20 de ani de domnie comună, cei doi augustus, la Nicomidia, Dioclețian și Maximian, în mod forțat s-au retras de la conducerea Imperiului. Apoi, Dioclețian l-a proclama augustus în locul său pe Galeriu, în Orient, iar Maximian pe Constantius Chlorus, în Occident. În timpul evenimentelor tulburi, care au urmat abdicării lui Dioclețian și Maximian, Constantin cel Mare, pleacă din Nicomedia în apus la tatăl său, „dar Constantinus Chlorus moare în anul 306... și armata îl proclamă augustus pe Constantin în ziua de 25 iulie același an. Acesta își va consolida poziția în Occident, pe de o parte, prin victoriile obținute în Britania și Gallia, pe de altă parte, prin întărirea armatei sale. În anul 307 se căsătorește cu Fausta, fiica lui Maximian, iar după moartea acestuia în 310 își va extinde autoritatea și asupra Spaniei” [2].

După retragerea lui Dioclețian în 305 sistemul de conducere tetrarhică funcționat destul de firav în anarhie și războaiele civile care nu vor înceta decât în anul 312 odată cu victoria lui Constantin cel Mare (306-337) de la Ponce Milvius (Podul Vulturului) [3]. Apoi datorită încălcării înțelegerii religioase și politice în special, Constantin îl atacă pe Licinius și îl înfrânge în 314 „...luând în stăpânire toată Dardania, Moesia și Macedonia ocupând numeroase provincii...” [4]. Din păcate relațiile dintre cei doi se vor deteriora din nou între anii 319-320, tensiunea atingând punctul maxim în 324, când în lupta de la Chrysopolis, de lângă Calcedon, Licinius este înfrânt și detronat. Rămas singur împărat, Constantin a instaurat monarhia ereditară, luând sfârșit în acest fel sistemul tetrarhic de conducere.

Criza politică și morală a imperiului se reflecta în căutările pe plan religios, în succesul religiilor orientale. Filozofia timpului era reprezentată de trei sisteme mai însemnate:

- *epicureismul*, care avea ca principiu moral plăcerea, și promova indiferența religioasă;

- *scepticismul*, care era totodată și imoral;

- *stoicismul*, care învăța panteismul, socotind că lumea este condusă de destin, susținea că răul este necesar, recomanda în morală apatia.

În general, așa cum religia era sincretistă [5], filozofia era eclectică: culegea de idei din mai multe sisteme. Într-o oarecare măsură, filozofia pregătea calea pentru propovăduirea ideilor creștine, dar ea a constituit și unul din obstacolele puse în calea creștinismului. Reformatorul „spiritual” poate fi considerat Lucius Aurelian (214 – 275) care a ridicat la

rangul de religie oficială pe tot cuprinsul imperiului, cultul sincretist al soarelui, **Sol Invictus**. În acest sens s-a exacerbat prin zeificare cultul împăratului roman și Dioclețian a introdus portul coroanei, obiceiul prosternării (adoratio) și acela de a săruta poala mantiei imperiale (proskynesis) [6].

De fapt, această epocă de criză morală și politică poate fi caracterizată prin pierderea coerenței teritoriale și decăderea civilizației Romei, și implicit a Imperiului Roman.

2. Persecutarea creștinilor și suferința Bisericii creștine și manifestări preconstanienne de toleranță relativă față de creștini

În primul secol al Bisericii, creștinii au fost respinși de lumea păgână și prizoniți, suferind moartea martirică, împlinindu-se cuvântul Mântuitorului Hristos: „Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât” (Ioan 15,18-19). Persecuțiile propriu-zise au fost cele îndurate de creștini din partea mulțimii păgâne și a autorităților romane.

Cauze persecuțiilor sunt de natură religioasă, politică dar și moral-socială.

Cauze religioase. Creștinismul era o lege nouă, monoteistă, morală, absolută, pe când păgânismul era o religie veche, politeistă, idolatră, decăzută.

Cauze politice. Combătînd politeismul și idolatria creștinii erau acuzați că au o atitudine dușmănoasă față de stat și societate. De asemenea, refuzul creștinilor de a participa la cultul împăratului era socotit ca un act de ofensă a majestății imperiale și divinității.

Cauze moral-sociale. Creștinii erau acuzați căucid copii la cultul lor și se hrănesc cu sângele și carnea lor, neînțelegând ei Taina Sfintei Împărtășanii. Ei mai erau socotiți imorali, fiind acuzați de desfrâu, incesturi.

În secolul I, creștinismul, ca religie ilicită, putea fi urmărit pe baza unor decrete și legi existente, cu aplicare generală și specială. De la împăratul Traian (98-117) se aplică de regulă la judecarea creștinilor rescripte imperiale. Rescriptul este o dispoziție oficială, provizorie și limitată, care se aplica într-o cetate sau o provincie, nu în întregul imperiu.

Înainte de împăratul Deciu (249-251), persecuțiile au fost incidentale și locale. Începând cu împăratul Deciu, ele au devenit sistematice și generale, adică se aplicau printr-un edict imperial în tot Imperiul Roman. De la împăratul Deciu, creștinii sunt urmăriți pe baze de edicte speciale[7]. Edictul era o adevărată lege de stat, cu aplicare generală și obligatorie.

Dioclețian (284/285 - 305) a fost cel mai aspru împărat persecutor. El a emis patru decrete de persecuție sub sintagma- „*Numele creștinilor să fie nimicit*”. În primăvara lui 304 apare al IV-lea edict de persecuție, cel mai grav dat până acum de împărații romani, prin care se declara război creștinismului. Au avut loc numeroase execuții. Martirii au fost numeroși, mai ales în Orient, Italia, Africa, provinciile sud-dunărene.

Voi prezenta în continuare pe împărații romani care au manifestat toleranță relativă față de creștinism, temperînd sau chiar suspendînd persecutarea creștinilor, desigur din motive care țin de contextul politic, economic și mai ales militar.

Împăratul Nerva (96-98) este primul care manifestă toleranță relativă față de creștini nepersecutîndu-i; el a dat istoriei statului roman un alt curs, inaugurînd o nouă linie în politica caesarilor romani, politică ce va fi urmată și desăvârșită de fiul său adoptiv, Traian (98-117).

Istoricul bisericesc Eusebiu din Cezareea are o atitudine favorabilă față de politica religioasă a lui Traian, consemnînd, poate într-un mod exagerat, înțelegerea lui Pliniu cel Tânăr față de creștini, care: „.....nu săvârșesc nimic rău și nici potrivit legilor, ci doar că se scoală de la răsăritul soarelui ca să aducă laude lui Dumnezeu; încolo, ei se feresc de desfrânare, de ucidere și de orice nelegiuire, supunându-se întru toate legilor” [8]. „Față de această înștiințare, Traian a poruncit ca neamul creștinilor să nu fie urmărit, ci să fie

pedepsiți numai cei care întâmplător vor fi denunțați...” [9]. Așadar, împăratul Traian răspunde printr-un rescript, considerat a fi prima reglementare legală a judecării creștinilor.

Dar, cu toate acestea, atitudinea împăratului Traian față de creștinism nu a fost una prietenoasă, pentru că în vremea domniei sale au fost martirizați Sfântul Ignatie al Antiohiei[10] și Sfântul Simeon al Ierusalimului, precizăm faptul că martiriul nu s-a realizat în urma unor ordine directe ale împăratului.

Alexandru Sever (222-235), provenea din Fenicia și de aceea avea o puternică simpatie față de cultele orientale, iar Hristos apărea ca un zeu alături de ceilalți zei. În camera unde se închina în fiecare dimineață se găseau scris versetul de la Luca 7, 13 și Matei 7, 12 („Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea”). Pe de altă parte Alexandru Sever avea ca mamă pe Iulia Mamaea, care dialoga cu Sfântul Ipolit și cu Origen.

Filip Arabul (244-249), succesorul lui Maximian Tracul împărat persecutor, a îngăduit creștinismul tolerându-l, acest fapt s-a poate fi dovedit din corespondența purtată cu marele teolog alexandrin, Origen. Sărbătorirea unui mileniu de la fundarea Romei, la 21 aprilie 247, sub scutul protector al zeilor păgâni și fără participarea creștinilor, a provocat însă izbucnirea unui nou val de persecuții anticreștine. Aceste persecuții s-au extins sub împăratul Deciu (249-251), urmărind nu pedepsirea creștinilor, ci apostazierea lor. Pentru aducerea de jertfe zeilor, creștinilor se eliberau un certificat (libellus) [11], care era obținut de la magistrați, fiind astfel declarați cetățeni loiali. Cei care făceau acest lucru apostazia, fiind numiți „lapși”. Unii dintre ei cumpărau acest titlu, fără să apostazieze, fiind numiți „libelatici”.

În 260, Valerian care prin edictul său din august 257 a pornit un război neîndurat împotriva Bisericii, a fost luat prizonier în războiul cu perșii și a murit în captivitate. În anarhia militară care amenința cu ruperea unității Imperiului, **Gallienus** (260-268), fiul și urmașul lui Valerian acordă pace creștinilor. **El a dat un rescript de toleranță, comunicat prin scrisori și episcopilor.** Era primul împărat care făcea aceasta. Conform rescriptului, creștinii erau liberi să se adune pentru cult, iar Biserica primea bunurile confiscate.

De asemenea trebuie să precizăm faptul că în Orient grav bolnav împăratul **Galeriu (305 - 311)** pe 30 aprilie 311 emite la Sardica, un edict de toleranță pentru creștini, în acord cu Constantin și Liciniu, care prevedea „*să existe din nou creștini și să țină adunările lor*” [12] dar și „*grabnică refacere a bisericilor.. să-și reia datinile lor, și să înalțe rugăciuni pentru el*” [13]. Edictul era surprinzător dar caracteristic pentru starea sufletească a lui Galeriu care era grav bolnav, murind la 5 mai 311. Textul edictului s-a păstrat în traducerea lui Lactanțiu, dar fără semnătura lui Galeriu, de aceea pare a fi redactat anterior morții lui, și în consecință o înțelegere între Constantin și Liciniu, pregătindu-se astfel edictul de la Milano din 313.

Pentru a scăpa de persecuții, creștinii prigoniți au fugit către catacombe săvârșind aici tainicele slujbe de rugăciune, retrași de lumea păgână, urmând, pe Hristos Mîntuitorul.

Marele avânt misionar al Bisericii din primele secole era impulsivat de marea forță a martiriului. În Sfânta Scriptură jertfa martirilor pentru Hristos este și o mărturie a jertfei și învierii Lui. Mărturia indică actul de a mărturisi credința în Hristos, chiar dacă acest fapt se sfârșește prin jertfa pentru Hristos[14]. Martirii nu sunt doar martiri ai lui Hristos, ci martori ai învierii, biruitori morții[15]. Curajul martirilor în fața morții a făcut pe mulți păgâni să treacă la creștinism, astfel „Semen est sanguis christianorum - sângele creștinilor este o sămânță a creștinismului”, așa cum afirmă Tertulian[16].

Din timpul persecuțiilor, a luat naștere cultul Sfinților și al moaștelor, al trupurilor pline de sfințenia lui Hristos. Prima mărturie despre cultul moaștelor ne-o istorisește Eusebiu al Cezareei care zice: „*trupurile Sfinților Apostoli au fost cinstite în chip deosebit de Biserica*” [17]. De asemenea în Martiriul Sfântului Policarp, capitolul 18, găsim scris: „*Noi am dobândit în urma osemintele lui, mai cinstite decât pietrele prețioase și mai scumpe decât aurul, și le-*

am așezat la un loc cuvios. Dea Domnul să ne adunăm și noi, după puțință, cu bucurie și veselie, ca să sărbătorim ziua martiriului lui, ca zi a nașterii” [18].

Persecutarea creștinilor și suferința Bisericii creștine s-a înscris în biruința jertfei hristice pe care martirii au asumat-o deplin, de aceea martirul este jertfă personală adusă lui Dumnezeu, ca realitate a credinței lucrătoare. Sfântul Vasile amintește de o rugăciune a Sfinților 40 de mucenici, care, aflându-se în fața morții, doresc să devină jertfă bine primită înaintea lui Dumnezeu: „*Pentru că trebuie negreșit să murim, să murim ca să trăim. Fie, Doamne, jertfa noastră înaintea Ta. Să fim primiți ca o jertfă vie, bine plăcută Ție. Mistuiți prin gerul acesta, să fim o jertfă frumoasă, o ardere de tot nouă, mistuită nu prin foc, ci prin ger” [19].*

3. Acțiuni concrete ale Sfântului Constantin cel Mare generatoare de libertate religioasă

În anul 312, Maxențiu nu a mai vrut să împartă conducerea cu Constantin și a pornit război împotriva acestuia. Constantin s-a rugat Dumnezeului celui adevărat să îl ajute în luptă. Ca răspuns al rugăciunii, Constantin a văzut ziua în amiaza-mare o cruce luminoasă strălucind pe cer, pe care scria cu litere alcătuite din stele: Prin acest semn vei învinge. Constantin cel Mare nu a înțeles din primul moment ce înseamnă această viziune, pentru că Crucea era și un element de tortură a celor răstigniți. Dar noaptea i s-a arătat Hristos Însuși, în vis, spunându-i să-și pună pe steagul de luptă semnul Crucii, căci așa îl va birui pe Maxențiu.

Cu o armată de patruzeci de mii de ostași, în mare parte mercenari germani și bretoni, fiul lui Chlorus trecu Alpii fără a fi împiedicat. Maxentius dispunea de o armată cel puțin dubla că efectiv, dar nu îndrăznea să părăsească Roma și trimise spre Alpi pe Ruricius Pompeianus, prefectul pretoriului. Cavaleria din armata lui Constantin făcu minuni de vitejie, obținând victoriile de la Brescia, Aquileia, Verona și Modena, împotriva lui Pompeianus. Marea bătălie s-a dat pe 23 octombrie 312, pe valea strâmtă a Tibrului, lângă podul de piatră numit Milvius, care fusese dublat cu unul de lemn. Constantin a atacat furtunos în fruntea cavaleriei sale, înghesuindu-l pe inamic pe cele două poduri. Cel din lemn s-a rupt din cauza greutateii și s-a înecat însuși Maxentius. Din nefericire, Valeriu Liciniu (308-324), la început pe deplin asociat la politica religioasă a împăratului Constantin, s-a depărtat de aceasta, devenind din anul 316 reprezentantul declarat al păgânismului în Orient, unde erau mulți creștini, și a început persecutarea lor între anii 320-323. În urma înfrângerii suferite de Liciniu în bătălia cu Constantin din 18 septembrie 324, la Chrysopolis, lângă Calcedon, pe coasta apuseană a Asiei Mici, în fața Constantinopolului, și a unor uneltiri împotriva lui Constantin, Liciniu este condamnat la moarte și executat la Tesalonic în anul 324. Acum, Constantin rămâne singurul împărat al vastului Imperiu Roman, până la moartea sa în 22 mai anul 337. Rămas singurul stăpânitor, Constantin cel Mare adoptă față de Creștinism o atitudine binevoitoare, fără a jigni însă păgânismul greco-roman, care are numeroase și puternice rădăcini. Împăratul însuși păstrează, în aproape tot timpul domniei sale, demnitatea supremă păgână de Pontifex Maximus și nu se leapădă de păgânism decât prin Botezul săvârșit cu câteva zile înainte de moarte, în luna mai anul 337.

Trebuie să recunoaștem că păstrarea titlului păgân de Pontifex Maximus îi dă dreptul, capacitatea și posibilitatea de a supraveghea și ține în frâu păgânismul, în interesul Creștinismului însuși. Dacă împăratul ar fi renunțat atunci la el, si-ar fi ridicat un rival periculos, care ar fi putut să restabilească situația de mai înainte a păgânismului, încă puternic prin numărul credincioșilor lui, prin influența și situația înaltă a senatorilor, aristocraților și funcționarilor superiori. Ca ecou al acestei victorii, împăratul Constantin cel Mare a luat o serie de măsuri importante din punct de vedere politic dar mai ales religios, dintre care amintim:

Edictul de la Milan (313) –

Prin acest edict asigură libertatea și victoria creștinismului în Imperiu. Din tolerant față de toate religiile, Constantin devine protector al creștinismului. Împăratul acordă creștinismului o serie de măsuri favorabile: scutește pe clericii creștini de obligația grea și costisitoare a funcțiilor municipale, acorda subvenții importante pentru întreținerea clerului, înlătura din legile penale dispoziții și pedepse contrare spiritului creștinismului: răstignirea, zdrobirea picioarelor, stigmatizarea (arderea cu fierul roșu). Constantin cel Mare a generalizat, că zi de repaus în Imperiu, în 321, Duminică, sărbătoarea săptămânală a creștinilor.

Imediat după edictul din anul 313, împăratul scutește pe clericii creștini de obligația grea și costisitoare a funcțiilor municipale. Scutește Biserica de dări, drept de care nu se bucurau templele păgâne, și îi returnează tot ceea ce îi fusese confiscat, acordându-i și dreptul de a primi legate și donații. Totodată, el acordă ca ajutor episcopilor sume importante din tezaurul statului, pentru ridicarea de biserici și întreținerea clerului. El acordă Bisericii dreptul de eliberare a sclavilor și conferă episcopilor dreptul să judece pe cei ce n-ar voi să fie judecați după legile statului.

După victoria finală asupra lui Liciniu în 323, emblemele păgâne încep să dispară și se înmulțesc măsurile favorabile creștinismului. Constantin tolerează cultul păgân, restrângându-l însă treptat prin anumite măsuri. Cultul împăratului a pierdut sensul lui religios, păstrând mai mult semnificația lui politică: cinstirea autorității împăratului că exponent al puterii Imperiului roman. Împăratul și mama sa Elena, dădeau episcopilor îndemnuri și mijloace materiale ca să repare bisericile sau să ridice altele mai mari. Cultul creștin a luat o mare dezvoltare, pelerinajul la Locurile Sfinte a luat un mare avânt. În unele locuri, unde creștinii erau în majoritate, ei au luat templele păgâne, le-au transformat în biserici, le-au închis sau chiar le-au dărâmat.

Alegerea unei noi capitale –

Roma nu mai era capitala unică a Imperiului roman, de la Diocletian, care o mutase la Nicomidia. Constantin s-a hotărât să părăsească definitiv (Roma păgână și să ridice un alt oraș de reședință. Acesta a fost Bizanțul, pe Bosfor, care a primit numele de Constantinopol - orașul lui Constantin, inaugurat la 11 mai 330. Constantin face din Bizanț o capitală de Imperiu creștin, care trebuia să arate aceasta, prin bisericile, monumentele, atmosfera să.

Sfânta Elena, mama evlavioasă a Sfântului Constantin, este cea care s-a învrednicit de găsirea lemnului Crucii pe care a fost răstignit Hristos, cea îngropată în dealul Golgotei (sau al Căpățâniei), alături de crucile celor doi tâlhari răstigniți. Cu mare greutate a aflat sfânta Crucea, iar pentru a o deosebi de celelalte două cruci a fost nevoie de o minune de la Dumnezeu, care a făcut ca Crucea Sa să învieze un mort. Tot Sfânta Elena e cea care a zidit foarte multe biserici în Ierusalim și în alte părți ale imperiului.

Convocarea Sinodului I ecumenic de la Niceea din 325 –

Convocarea Sinodului I Ecumenic de la Niceea din anul 325 constituie unul din meritele deosebite ale Împăratului Constantin. Văzând tulburarea crescândă promovată de erezia lui Arie din Alexandria, Constantin s-a decis să convoace pe episcopii Imperiului într-un Sinod general sau Ecumenic spre a defini împreună adevărurile de credință și a asigura unitatea creștinismului. Ca un om de stat experimentat, Constantin și-a dat seama că unitatea creștinismului și pacea și liniștea Bisericii constituie elementul de viață și de rezistență al Imperiului Roman universal. În locul pluralității zeilor păgâni era preferată existența unei singure credințe în Imperiu, cea creștină, căci ea asigura și unitatea lui politică.

Constantin a primit botezul de la episcopul semiarian Eusebiu de Nicomidia și alți clerici, cu câteva zile înainte de Rusalii, în luna mai 337. El a murit curând după aceea, la 22 mai, același an, în Duminica Rusaliilor și a fost îngropat în Biserica Sfinții Apostoli din Constantinopol, ctitoria sa, cu mare fast.

CONCLUZII

Viața împăratului Constantin cel Mare, mișcat de miile de creștini martirizați la Nicomedia, pe când avea rangul de tribun și participa la războaie, dar mai ales crescut în duhul bunătații de mama sa Elena, este caracterizată de următoarele fapte majore pentru istoria și credința Bisericii creștine:

1. Prin Edictul de la Milan (din anul 313) asigură libertatea și victoria creștinismului în Imperiu. Din tolerant față de toate religiile, devine protector al creștinismului.

2. După anul 317, Constantin a început a bate monede cu monogramul creștin.

3. Constantin cel Mare a generalizat, ca zi de odihnă în Imperiu, în 321, Duminică, sărbătoarea săptămânală a creștinilor.

4. După victoria finală asupra lui Liciniu în 323, însemnele păgâne încep să dispară și se înmulțesc măsurile favorabile creștinismului. Împăratul și mama sa Elena, susțineau repararea bisericilor sau construirea altelor mai mari. Cultul creștin a luat o mare dezvoltare, pelerinajul la Locurile Sfinte a luat un mare avânt, fapt marcat și de descoperirea Sfintei Cruci de către împărăteasa Elene în anul 326, pe care Episcopul Macarie al Ierusalimului a înălțat-o în fața mulțimilor în ziua de 14 septembrie 335, moment cinstit și de noi în fiecare an.

5. Alegerea unei noi capitale pe Bosfor, unică a Imperiului roman care devine creștin, ce a primit numele de Constantinopol - orașul lui Constantin, inaugurat la 11 mai 330.

6. Convocarea Sinodului I ecumenic de la Niceea din anul 325 –în vederea asigurării și promovării adevărului de credință care stă la temelia Bisericii.

Toate acestea pe lângă alte măsuri de interes bisericesc, dovedesc dorința lui Constantin cel Mare de a ridica și de a ajuta Biserica, de a asigura unitatea creștinismului și a face din această unitate elementul de viață și de rezistență al Imperiului.

Pentru meritele sale și mai ales pentru privilegiul de a da creștinismului libertate de manifestare, Biserica l-a cinstit în chip deosebit, trecându-l în rândul Sfinților, alături de mama sa Elena (numindu-i „întocmai cu Apostolii”), în ziua de 21 mai.

Referințe bibliografice

- [1].Alexandru-Florin Platon, Laurențiu Rădvan, Bogdan Petru Mleon, *O istorie a Europei de Apus în Evul Mediu*, Edit. Poliron 2010, p. 15
- [2].Prof. Emilian Popescu, *Istoria și spiritualitatea Imperiului bizantin*, curs pentru anul I, secția Pastorală, Facultatea de Teologie Ortodoxă, București, 1993, vol. I, p.24
- [3].*Ibidem*, p.25
- [4].Flavius Eutropius, *Brevium ab urbe condita*, X , 5, trad. GH. H. Șerban, ed. Istros, Brăila, 1997, pp. 219-220.
- [5].Pr.Prof. Dr. Adrian Gabor, *Curs de istorie Bisericească*, București 2011, p.12*Ibidem* p. 17
- [6].Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală*, vol. I., Edit. IBM al BOR , 1987, p. 104-125

- [7]. Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, III, XXXIII, 1, trad. de Pr. Prof. Teodor Bodogae, vol. 13 din colecția P.S.B., edit. IBM al BOR, București 1987, p. 136.
- [8]. *Ibidem*, p. 136-137
- [9]. *Ibidem*, III, XXXVI, 1-3, p. 137-138
- [10]. Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală*, ed. cit., p. 61
- [11]. Lactanțiu, *Despre moartea persecutorilor*, 34, 1-5, trad. Cristian Bejan, studiu introd., note și anexe Dragoș Mîrșanu, Polirom, Iași, 2011, a se vedea și Eusebiu din Cezareea, *Istoria bisericească*, VIII, 17, ed. cit. p. 337
- [12]. Eusebiu din Cezareea, *Scrieri Partea a II-a, Viața fericitului împărat Constantin*, I, 57,3, trad. De Radu Alexandrescu, în colecția P.S.B., vol. 14, ed. IBM al BOR, București, 1991, p. 89
- [13]. A se vedea și Lactanțiu, *De mortibus persecutorum*, XI, P.L., 34, precum și Pr. Prof. T. Bodogae nota 86 de la Eusebiu din Cezareea, *Istoria bisericească*, VIII, 17, ed. cit. p. 337
- [14]. Christos Voulgaris, *Teologia istorică a Bisericii*, Edit. Sfântul Gheorghe Vechi, București, 2001, p.228
- [15]. Pr. Dr. Constantin Preda, *Credința și viața Bisericii primare. O analiză a Faptelor Apostolilor*, ST nr.1-2, 2002, p.81
- [16]. Tertulian, *Apologeticum*, 50, 13, traducere Prof. N. Chițescu, în col. P.S.B., nr. 3, Edit. I.B.M. al BOR., București, 1981, p. 109
- [17]. Eusebiu de Cezareea, *Istoria Bisericească*, Cartea VIII, PSB, Nr. 13, ed. cit., p. 313-337
- [18]. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Actele martirice*, Edit. I.B.M. al BOR., 1982, pp. 76-88, a se vedea și Eusebiu de Cezareea, *Istoria Bisericească*, Cartea IV, XV-XVI, ed. cit., p. 157-164
- [19]. Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri. Omilii și cuvântări, La cei patruzeci de mucenici*, 6., traducere Pr. Prof. D. Fecioru, în col. P.S.B., nr. 17, Edit. I.B.M. al BOR., București 1986, p. 539